

Університети Німеччини приймають рішення самостійно

В останні роки рішення про позбавлення ступенів відомих політиків (найбільш гучні – міністра оборони К.-Т. цу Гуттенберга і міністра освіти А. Шаван) то і справа будоражили суспільство і мелькали на перших сторінках газет. Законодавчого закріплення строку давності в Німеччині немає. І всього скорше, його не може бути по двох причинах: 1) ФРН – федеративна держава, де регулювання вищої освіти входить в обов'язок земель (їх 16), то єсть таке регулювання на федеральному рівні було б расценено як надмірне втручання в земельні справи; 2) університети – самоуправляючі організації, то єсть держава вкрай рідко може забрати у них право приймати рішення про присудження і позбавлення ступенів.

В ФРН існує закон про вищих навчальних закладах на федеральному рівні, а паралельно з ним ще 16 законів земельного рівня, які повторюють федеральний і уточнюють деякі його аспекти. В федеральному законі захист кандидатських віддається мало уваги, в ньому лише закріплено, що у вищих навчальних закладах є право на аспірантуру і магістратуру (ст. 2, п. 12). В земляних законах уточнюються деталі аспірантури (тривалість, яке освітнє вимога для вступлення і т. п.), також вказується, які університети мають право захищати кандидатські і докторські. Однак в цілому порядок захисту регулюється самим університетом, оскільки він на самоуправленні по закону.

В кожному університеті є документ, регулюючий процес захисту дисертації. Ряд університетів після скандалів з липовими дисертаціями почав доработувати свої положення і вписувати туди правило, згідно з яким людина при захисті кандидатської або докторської дає підписку про самостійному виконанні роботи. Цей документ пізніше може бути використаний в суді (так поступив баварський Університет Байройта в 2011 г. після скандалу з дисертацією міністра оборони ФРН, яка була захищена в цьому університеті).

Для позбавлення когось ступеня, схоже, ключовим є параграф 4 статті 1 Федерального закону про вищих навчальних закладах, в якому йдеться про свободу науки, творчості, викладання і навчання (цей параграф дослівно повторюється в земляних законах): «свобода дослідження <...> включає в себе в першу чергу свободу ставити дослідницькі питання, свободу вибору принципів методики дослідження, а також свободу оцінювати отримані результати і приймати рішення про те, як

они будут распространены». В случае с лишением степени речь идет о том, что университет свободно решает, что он не считает более, что полученные в кандидатской или докторской результаты заслуживают степени.

Если судить по опыту последних лет, то алгоритм лишения степени таков: общественность или нанятые кем-то специалисты проверяют диссертацию и предоставляют отчет. Если в диссертации обнаруживаются заимствования, то университет под давлением общественности созывает комиссию, которая еще раз занимается рассмотрением этого вопроса и выносит вердикт. Порядок созыва комиссии, длительность ее работы определяется университетом самостоятельно. Государственного вмешательства – прописанного на законодательном уровне – нет *(Тоганова Н. Университеты Германии принимают решение самостоятельно // Троицкий вариант (<http://trv-science.ru/2015/01/27/ger-university-prinimayut-reshenie-samostoyatelno/>). – 2015. – 27.01).*